

- Περιοδικό:** [ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ](#)
(επιλέξτε έτος / τεύχος)
- Τεύχος:** [3/2011, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος](#)
(περιεχόμενα τεύχους) 3/2011, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος
- Έκδοση:** ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- Ενότητα:** Β΄ ΑΡΘΡΑ - ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ, σ. 445
- Προηγούμενο:** [Α. Παπακωνσταντίνου, Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα - Σύγχρονες πτυχές](#)
- Επόμενο:** [Γ. Σμπώκος, Θαλάσσια μεταφορά αποβλήτων](#)

Δ. Μυλωνόπουλος, Ενωσιακό δίκαιο και τουρισμός - Η παράμετρος του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο τουρισμός, ως δραστηριότητα με κοινωνική, πολιτισμική, περιβαλλοντική και οικονομική διάσταση, βασίζεται σε δύο πυλώνες, το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Καθώς όμως αυτοί οι δύο πυλώνες απειλούνται από την οικονομική ανάπτυξη, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώνει πολιτικές για βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικά για τον τουρισμό, μέσω των θεσμικών της οργάνων, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναλαμβάνει δράσεις με στόχο την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Ένα σημαντικό εργαλείο στην επίτευξη του στόχου αυτού είναι το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απονέμεται στα τουριστικά καταλύματα και κάμπινγκ βάσει του Κανονισμού 66/2010/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι η ανάδειξη του θεσμικού πλαισίου απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις τουριστικές επιχειρήσεις φιλοξενίας, με στόχο τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

1. Εισαγωγή

Στις αρχές του 21ου αιώνα, η ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και η προστασία του οικοσυστήματος, παράλληλα με την οικονομική ευημερία και την ισόρροπη κοινωνική ανάπτυξη, αποτελούν βασική παράμετρο για την αειφόρο ανάπτυξη. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί μια διαδικασία αλλαγής που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση των διαθέσιμων πόρων κάθε περιοχής με σεβασμό στις ανάγκες των μελλοντικών γενεών ⁱⁱⁱ.

Με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού τα κράτη αναπτύσσουν διάφορες πολιτικές ^[2]. Οι πολιτικές αυτές προσεγγίζουν την τουριστική ανάπτυξη ως οικολογικά αποδεκτή, οικονομικά βιώσιμη, και κοινωνικά και ηθικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες ^[3]. Με αυτό τον τρόπο ο τουρισμός γίνεται μέρος του φυσικού, πολιτιστικού και ανθρώπινου περιβάλλοντος, με σεβασμό στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου υποδοχής. Η βιώσιμη ανάπτυξη επιτυγχάνεται με την εναρμόνιση του περιβάλλοντος και των τουριστικών δραστηριοτήτων ^[4]. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ανάγεται στη Συνδιάσκεψη για το περιβάλλον (Στοκχόλμη, 1972), στη Διακήρυξη της Μανίλας για τον τουρισμό (1980), στην έκθεση Brundtland «Το κοινό μας μέλλον ^[5]» και στη διάσκεψη στο Ρίο ντε Τζανέιρο ^[6]. Στην Agenda 21 αποτυπώθηκε η αντίληψη για τη συμφιλίωση της περιβαλλοντικής προστασίας, της οικονομικής ανάπτυξης και του αγώνα κατά της φτώχειας με βιώσιμο τρόπο. Στις διατάξεις της Agenda 21, γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην ανάγκη ανάπτυξης περιβαλλοντικά συμβατών δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού ^[7]. Καθώς ο τουριστικός τομέας έχει καθοριστική συμβολή στην εθνική οικονομία, η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη, μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τον εναλλακτικό τουρισμό που βασίζεται στην ορθολογική αξιοποίηση και προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος ^[8].

Στο Παγκόσμιο Συνέδριο Τουρισμού στο Lanzarote ^[9] τέθηκαν οι αρχές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Ο βασικός πυρήνας των αρχών του συνεδρίου στο Lanzarote εστιάζεται στη φιλική προς το περιβάλλον τουριστική ανάπτυξη που είναι οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες, στην ανάληψη κοινής και συντονισμένης δράσης όλων των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και στη διεύρυνση των ευκαιριών για τις τοπικές κοινωνίες μέσα από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

Η τουριστική βιομηχανία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους που αποτελούν τους βασικούς πυλώνες της. Ωστόσο, ο τουρισμός μπορεί να επιφέρει αρνητικές συνέπειες για τους πόρους αυτούς, όπως είναι η ρύπανση του αέρα και του νερού, η υπερβολική χρήση των πόρων και η απώλεια της πολιτισμικής αυθεντικότητας. Αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις επηρεάζουν την ποιότητα και τη βιωσιμότητα των τουριστικών προορισμών καθώς και την ποιότητα της ζωής της τοπικής κοινότητας.

Στην προσπάθεια περιορισμού των αρνητικών συνεπειών της τουριστικής ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε δράσεις από τη δεκαετία του 1980 που εντάχθηκαν σε διάφορες πολιτικές που είχαν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Μέσα σε αυτές συγκαταλέγεται και η καθιέρωση του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το 1992 με σκοπό να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις, ώστε να αναπτύξουν εμπορικά αγαθά και υπηρεσίες με μειωμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους καθώς και για να παρασχεθούν στους καταναλωτές καλύτερες πληροφορίες σχετικά με τον αντίκτυπο που έχουν στο περιβάλλον τα αγαθά και υπηρεσίες. Επίσης σημαντική υπήρξε η Απόφαση 92/421/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με το σχέδιο των κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού. Στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκαν 11 κοινοτικές δράσεις ανάμεσα στις οποίες αναφέρεται η δράση «τουρισμός και περιβάλλον ^[10]». Στη συνέχεια, υπό την καθοδήγηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Τουρισμού οργανώθηκαν 4 ομάδες εργασίας με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας στον τουρισμό. Μεταξύ αυτών και συγκεκριμένα, η ομάδα Δ είχε ως σκοπό την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό ^[11].

Σημαντική για τον τομέα του τουρισμού υπήρξε η «Δράση για περισσότερο βιώσιμο ευρωπαϊκό τουρισμό», η οποία υποβλήθηκε από την Ομάδα για την Αειφορία στον Τουρισμό (TSG), τον Φεβρουάριο του 2007 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα με αυτή, οι βασικοί στόχοι της Στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDS) της Ευρωπαϊκής

Ένωσης είναι η οικονομική ευημερία, η κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή και η προστασία του περιβάλλοντος και του πολιτισμού.

Ο στόχος αυτός, όπως αναφέρεται στο Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, είναι δυνατόν να επιτευχθεί εντός «πλαισίου για μία ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων με άξονα τον κύκλο ζωής τους». Η ανακοίνωση για την Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων ^[12] προτείνει νέα στρατηγική για την ενίσχυση και τον εκ νέου σχεδιασμό των περιβαλλοντικών πολιτικών που σχετίζονται με προϊόντα καθώς και την ανάπτυξη της αγοράς οικολογικότερων προϊόντων. Στην επίτευξη του στόχου αυτού, το οικολογικό σήμα της κοινότητας είναι ένα από τα μέσα που μπορούν να συμβάλουν.

2. Ενωσιακό δίκαιο και τουρισμός

Ο τουρισμός, για πρώτη φορά, περιλαμβάνεται ως διάταξη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Maastricht, 1992). Συγκεκριμένα, στο άρθρο Ζ, Β, 2, άρθρο 2, αναφέρεται ότι η Κοινότητα δεσμεύεται, μεταξύ άλλων, να προάγει ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών ^[13]. Στο επόμενο άρθρο 3 αναφέρεται ότι στις δραστηριότητες της Κοινότητας για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 2, περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων «η λήψη μέτρων στους τομείς της ενέργειας, της πολιτικής άμυνας και του τουρισμού».

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία ψηφίστηκε το 2007 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009, ορίζει στο άρθρο 6 ότι: «Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για να υποστηρίξει, να συντονίζει ή να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών». Οι εν λόγω τομείς δράσης είναι, στην ευρωπαϊκή τους διάσταση: α) η προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, β) η βιομηχανία, γ) ο πολιτισμός, δ) ο τουρισμός, ε) η παιδεία, η επαγγελματική εκπαίδευση, η νεολαία και ο αθλητισμός, στ) η πολιτική προστασία και ζ) η διοικητική συνεργασία ^[14]. Επίσης, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο άρθρο 195 ορίζει ότι: «Η Ένωση συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στον τομέα του τουρισμού, ιδίως με την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Ένωσης στον τομέα αυτό. Προς τούτο, η δράση της Ένωσης έχει ως στόχο: α) να ενθαρρύνει τη δημιουργία περιβάλλοντος ευνοϊκού για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων στον εν λόγω τομέα και β) να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, ιδίως με την ανταλλαγή ορθών πρακτικών ^[15].

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 150 του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η Επιτροπή Μεταφορών και Τουρισμού είναι αρμόδια μεταξύ των άλλων θεμάτων και για τον τουρισμό. Από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο του τουρισμού για την ευρωπαϊκή οικονομία ασχολείται από τη δεκαετία του 1980 με τον τουριστικό τομέα συνεργαζόμενη ιδιαίτερα με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3. Οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο πρώτος Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορούσε το κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος, εκδόθηκε τον Μάρτιο του 1992. Ο Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 880/92 του Συμβουλίου ^[16], είχε ως στόχο να θεσπιστεί ένα προαιρετικό κοινοτικό σύστημα οικολογικής σήμανσης με σκοπό: α) την προώθηση προϊόντων με μειωμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους και β) την παροχή ακριβών, μη παραπλανητικών και επιστημονικά τεκμηριωμένων πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με τις επιπτώσεις των προϊόντων στο περιβάλλον.

Η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 18 του Κανονισμού, υποχρεούται, το αργότερο πέντε έτη μετά την έναρξη της ισχύος του, να επανεξετάσει το σύστημα με βάση την πείρα που αποκτήθηκε κατά την εφαρμογή του και να προτείνει κατάλληλες τροποποιήσεις του Κανονισμού. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΚ) 1980/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουλίου 2000 για την αναθεώρηση του κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος.

Στη συνέχεια, σε εφαρμογή της διάταξης περί επανεξέτασης του Κανονισμού και για λόγους σαφήνειας και ασφάλειας δικαίου, τέθηκε σε εφαρμογή και ισχύει σήμερα ο Κανονισμός (ΕΚ) 66/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU Ecolabel). Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού, το αργότερο μέχρι τις 19 Φεβρουαρίου 2015, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος οικολογικού σήματος και να διατυπώσει στοιχεία ενδεχόμενης αναθεώρησής του.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό αυτό, το σύστημα του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσεται στην κοινοτική πολιτική αειφόρου κατανάλωσης και παραγωγής. Σκοπός της πολιτικής αυτής είναι η μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της κατανάλωσης και της παραγωγής στο περιβάλλον, στην υγεία, στο κλίμα ^[17] και στους φυσικούς πόρους. Το σύστημα προορίζεται να προωθεί, μέσω του οικολογικού σήματος, τα προϊόντα που χαρακτηρίζονται από υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικών επιδόσεων. Γι' αυτό, στον Κανονισμό προβλέπονται τα κριτήρια, τα οποία πρέπει να πληρούν τα προϊόντα, προκειμένου να φέρουν το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι απαραίτητο τα κριτήρια να είναι εύκολα κατανοητά και εύχρηστα και να βασίζονται σε επιστημονικά στοιχεία που θα λαμβάνουν υπόψη τις πλέον πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις. Επίσης πρέπει να έχουν γνώμονα την αγορά και να περιορίζονται στις σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προϊόντων καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους περιλαμβανομένων των σταδίων παρασκευής και κατανάλωσής τους .

Για να εξασφαλισθεί η γενική συνοχή της κοινοτικής δράσης, ενδείκνυται να λαμβάνονται υπ' όψη στην εκπόνηση ή την αναθεώρηση των κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι πιο πρόσφατοι στρατηγικοί στόχοι της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος, όπως είναι τα προγράμματα δράσης για το περιβάλλον, οι στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη και τα προγράμματα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Στην προσπάθεια να καταστεί το σύστημα του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεκτό από το ευρύ κοινό, είναι σημαντικός ο ενεργός ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) που δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος και των οργανώσεων καταναλωτών που συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη και στον καθορισμό των κριτηρίων για τα οικολογικά σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι απαραίτητη η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην προσπάθεια αυτή συμβάλλουν ενέργειες προβολής, ενημερωτικές και εκπαιδευτικές εκστρατείες, σε τοπικό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, ώστε οι καταναλωτές να αντιλαμβάνονται την έννοια του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μπορούν να επιλέγουν με πλήρη επίγνωση. Επίσης αυτό είναι αναγκαίο, προκειμένου να καταστεί το σήμα ελκυστικότερο για τους παραγωγούς και τους λιανοπωλητές.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να εξετάζουν τη θέσπιση κατευθυντηρίων γραμμών κατά την εκπόνηση των εθνικών σχεδίων δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις ^[18] και να

μπορούν να εξετάζουν τη δυνατότητα καθορισμού στόχων για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον.

Ο Κανονισμός εφαρμόζεται σε όλα τα αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρονται για διανομή, κατανάλωση ή χρήση στην κοινοτική αγορά, είτε με πληρωμή είτε δωρεάν. Από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού εξαιρούνται τα φαρμακευτικά προϊόντα για ανθρώπινη χρήση (Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001) για κτηνιατρική χρήση (Οδηγία 2001/82/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001) καθώς και τα οποιουδήποτε τύπου ιατροτεχνολογικά βοηθήματα.

3.1 Κριτήρια απονομής οικολογικού σήματος

Τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζονται στις περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων, αφού ληφθούν υπ' όψη οι πιο πρόσφατοι στρατηγικοί στόχοι της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος. Τα κριτήρια αυτά ορίζουν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις, στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται ένα προϊόν για να φέρει το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καθορίζονται με βάση επιστημονικά στοιχεία και με βάση τον κύκλο ζωής των προϊόντων ^[19]. Έτσι στον καθορισμό των κριτηρίων αυτών λαμβάνονται υπ' όψη:

α) Οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ιδίως οι επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή, στη φύση και στη βιοποικιλότητα, η κατανάλωση ενέργειας και φυσικών πόρων, η παραγωγή αποβλήτων, οι εκπομπές σε όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος, η ρύπανση μέσω φυσικών φαινομένων και μέσω της χρήσης και ελευθέρωσης επικίνδυνων ουσιών.

β) Η υποκατάσταση επιβλαβών ουσιών από λιγότερο επιβλαβείς ουσίες καθ' εαυτές ή μέσω της χρήσης διαφορετικών υλικών ή σχεδιαστικών τροποποιήσεων, εφ' όσον είναι τεχνικά εφικτή.

γ) Η δυνατότητα μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων χάρη στην ανθεκτικότητα και στην επαναχρησιμοποίηση των προϊόντων.

δ) Το καθαρό οικολογικό ισοζύγιο των θετικών και αρνητικών συνεπειών για το περιβάλλον, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και τα θέματα υγείας και ασφάλειας, κατά τις διάφορες φάσεις του κύκλου ζωής των εξεταζομένων προϊόντων.

ε) Κοινωνικές και ηθικές παράμετροι (εφόσον κρίνεται σκόπιμο), μέσω της παραπομπής σε σχετικές διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες, όπως τα πρότυπα και οι κώδικες δεοντολογίας της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.

στ) Κριτήρια που έχουν καθορισθεί για άλλα περιβαλλοντικά σήματα, ιδίως τα επισήμως αναγνωρισμένα, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, περιβαλλοντικά σήματα EN ISO 14024 τύπου I, εφ' όσον υπάρχουν για τη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων με στόχο τη βελτίωση των συνεργειών.

ζ) Η αρχή της μείωσης των πειραμάτων στα ζώα, στο μέτρο του δυνατού.

Τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνουν απαιτήσεις, με τις οποίες επιδιώκεται να εξασφαλισθεί ότι τα προϊόντα που φέρουν το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης λειτουργούν σε ικανοποιητικό βαθμό και σε συμφωνία με τη χρήση, για την οποία έχουν προβλεφθεί.

Τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δυνατόν να αναθεωρηθούν μετά από διαβουλεύσεις που λαμβάνουν χώρα μεταξύ του Συμβουλίου Οικολογικής Σήμανσης Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΟΣΣΕΕ), της Επιτροπής, των κρατών μελών, των αρμόδιων φορέων και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Το ενδιαφερόμενο μέρος που κινεί τη διαδικασία εκπόνησης ή αναθεώρησης των κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συντάσσει τα ακόλουθα έγγραφα: α) προκαταρκτική έκθεση, β) σχέδιο προτεινόμενων κριτηρίων, γ) τεχνική έκθεση τεκμηρίωσης, δ) τελική έκθεση, ε) εγχειρίδιο για τους δυνητικούς χρήστες του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους αρμόδιους φορείς και στ) εγχειρίδιο για τις αρχές ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Τα έγγραφα αυτά υποβάλλονται στην Επιτροπή και στο ΣΟΣΣΕΕ.

Τα υπό σχεδιασμό κριτήρια για το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκπονούνται σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία. Σε χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους εννέα μήνες μετά τις διαβουλεύσεις με το ΣΟΣΣΕΕ, η Επιτροπή θεσπίζει μέτρα για τον καθορισμό ειδικών κριτηρίων απονομής οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για κάθε κατηγορία προϊόντων. Τα μέτρα αυτά δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έτσι η Επιτροπή: α) καθορίζει τις απαιτήσεις για την εκτίμηση της συμμόρφωσης συγκεκριμένων προϊόντων με τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης («απαιτήσεις εκτίμησης»), β) προσδιορίζει, για κάθε κατηγορία προϊόντων, τρία βασικά οικολογικά χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να εκτίθενται στο προαιρετικό σήμα με κείμενο εντός τετραγωνιδίου, γ) προσδιορίζει, για κάθε κατηγορία προϊόντων, την αντίστοιχη περίοδο ισχύος των κριτηρίων και των απαιτήσεων εκτίμησης και δ) διευκρινίζει τον βαθμό επιτρεπόμενης μεταβολής του προϊόντος κατά τη διάρκεια της περιόδου ισχύος των κριτηρίων.

Κατά τη θέσπιση των κριτηρίων για το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνεται μέριμνα, προκειμένου να μην θεσπίζονται μέτρα, η εφαρμογή των οποίων ενδεχομένως επιφέρει δυσανάλογη διοικητική και οικονομική επιβάρυνση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Οποιαδήποτε επιχείρηση επιθυμεί να χρησιμοποιήσει το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποβάλλει αίτηση στους αρμόδιους φορείς ^[20] σύμφωνα με τους ακόλουθους κανόνες:

α) Όταν το προϊόν προέρχεται από ένα και μόνο κράτος μέλος, η αίτηση υποβάλλεται στον αρμόδιο φορέα του κράτους αυτού.

β) Όταν το προϊόν παράγεται με την αυτή μορφή σε διάφορα κράτη μέλη, η αίτηση μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο φορέα ενός από τα κράτη αυτά.

γ) Εφ' όσον το προϊόν προέρχεται από χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αίτηση υποβάλλεται στον αρμόδιο φορέα οποιουδήποτε από τα κράτη μέλη, στην αγορά των οποίων πρόκειται να κυκλοφορήσει ή κυκλοφορεί το προϊόν.

Στην αίτηση καταχώρισης αναφέρονται τα πλήρη στοιχεία της επιχείρησης καθώς και η σχετική κατηγορία προϊόντων. Επίσης περιλαμβάνεται η πλήρης περιγραφή του προϊόντος και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία ζητηθεί από τον αρμόδιο φορέα. Στην αίτηση περιλαμβάνονται όλα τα έγγραφα τεκμηρίωσης που προσδιορίζονται στο σχετικό μέτρο της Επιτροπής, με το οποίο καθορίζονται τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων.

Ο αρμόδιος φορέας, στον οποίο υποβάλλεται η αίτηση, επιβάλλει τέλη το ύψος των οποίων κυμαίνεται μεταξύ των 200 και 1.200 ευρώ. Επίσης ο αρμόδιος φορέας μπορεί να απαιτεί από κάθε επιχείρηση, στην οποία έχει απονεμηθεί οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλλει ετήσιο τέλος χρήσης του σήματος, το ύψος του οποίου δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 1.500 ευρώ. Στην περίπτωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων αναπτυσσόμενων χωρών, το ανώτατο τέλος αίτησης δεν υπερβαίνει τα 600 ευρώ. Στην περίπτωση των μικροεπιχειρήσεων, το μέγιστο τέλος αίτησης είναι 350 ευρώ.

3.2 Χρήση του οικολογικού σήματος

Το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να χρησιμοποιείται στα προϊόντα, για τα οποία έχει απονεμηθεί καθώς και στο σχετικό με αυτά διαφημιστικό υλικό. Η χρήση του οικολογικού σήματος δεν αποκλείει τις περιβαλλοντικές ή άλλες κανονιστικές απαιτήσεις του κοινοτικού ή εθνικού δικαίου που ισχύουν για τις διάφορες φάσεις του κύκλου ζωής των προϊόντων. Το δικαίωμα χρήσης του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιτρέπει τη χρήση του ως συστατικού στοιχείου του εμπορικού σήματος ^[21].

Επίσης δεν επιτρέπεται κάθε αναληθής ή παραπλανητική διαφήμιση ή η χρήση σημάτων ή λογοτύπων που προκαλούν σύγχυση με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αρμόδιος φορέας του κράτους είναι υποχρεωμένος να ελέγχει κατά πόσον το προϊόν πληροί τα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να διεξάγει δειγματοληπτικούς ελέγχους για την επίτευξη του στόχου αυτού. Σε περίπτωση καταγγελίας, ο αρμόδιος φορέας ενημερώνει τον χρήστη του οικολογικού σήματος σχετικά με την καταγγελία σε βάρος του προϊόντος και μπορεί να ζητήσει από αυτόν να απαντήσει στην καταγγελία.

Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του Κανονισμού σχετικά με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να θεσπίζουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις και να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλισθεί η εφαρμογή τους. Επίσης υποχρεούνται να προβαίνουν σε άμεση σχετική ενημέρωση της Επιτροπής.

Ο αρμόδιος φορέας, όταν η επιχείρηση καλύπτει τους όρους χρήσης του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνάπτει σύμβαση με αυτή. Για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποιείται πρότυπη σύμβαση σύμφωνα με υπόδειγμα που επισυνάπτεται στον Κανονισμό. Μόνο μετά τη σύναψη της σύμβασης, η επιχείρηση μπορεί να τοποθετήσει το οικολογικό σήμα στο προϊόν της. Επίσης η επιχείρηση τοποθετεί τον αριθμό καταχώρισης στο προϊόν που φέρει το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο αρμόδιος φορέας που έχει απονείμει σε προϊόν το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το γνωστοποιεί στην Επιτροπή. Η Επιτροπή τηρεί κοινό μητρώο, το οποίο ενημερώνεται τακτικά και δημοσιοποιείται μέσα από τον ιστότοπο για το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.3 Συμβούλιο Οικολογικής Σήμανσης Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο Οικολογικής Σήμανσης Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Eco-labelling Board/EUEB) θεσπίζεται εκ νέου με το άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) 66/2010, και λειτουργεί με βάση εσωτερικό κανονισμό που καταρτίζεται σε συνεννόηση με την Επιτροπή. Έχει ως αρμοδιότητα να συμβάλλει στην εκπόνηση και στην αναθεώρηση των κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σε οποιαδήποτε επισκόπηση της εφαρμογής του συστήματος οικολογικού σήματος. Επίσης

παρέχει στην Επιτροπή συμβουλές και αρωγή στα συγκεκριμένα πεδία και, ιδίως, διατυπώνει συστάσεις σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις περιβαλλοντικών επιδόσεων.

Η Επιτροπή μεριμνά, ώστε το ΣΟΣΕΕ, κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων του, να διασφαλίζει την ισόρροπη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών που σχετίζονται με την εκάστοτε κατηγορία προϊόντων, όπως είναι οι αρμόδιοι φορείς, οι παραγωγοί, οι κατασκευαστές, οι εισαγωγείς, οι πάροχοι υπηρεσιών, οι έμποροι χονδρικής ή λιανικής πώλησης, ιδίως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και οι οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος και οι οργανώσεις καταναλωτών ^[22].

Το ΣΟΣΕΕ συγκροτείται από τους εκπροσώπους των αρμόδιων φορέων κάθε κράτους μέλους, από τους εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και από τους εκπροσώπους των ακόλουθων οργανώσεων ^[23]: α) Ευρωπαϊκό Γραφείο Καταναλωτών (Bureau Europeen des Consommateurs/BEUC), β) Ευρωπαϊκή Κοινότητα Συνεταιρισμών Καταναλωτών (EUROCOOP), γ) Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος (European Environmental Bureau/EEB), δ) Ευρωπαϊκή Εργοδοσία (Business Europe) ^[24], ε) Ευρωπαϊκή Ένωση Βιοτεχνικών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (European Association of Craft, Small & Medium-sized Enterprises/UEAPME) και στ) Ευρωπαϊκό Εμπόριο (EUROCOMMERCE) ^[25].

Η Επιτροπή έχει δικαίωμα να τροποποιεί, κατά περίπτωση, τη σύνθεση του ΣΟΣΕΕ. Κάθε κράτος μέλος του ΣΟΣΕΕ διορίζει συγκεκριμένο πρόσωπο, αρμόδιο για την επικοινωνία με τους άλλους φορείς.

3.4 Μορφή του οικολογικού σήματος

Το Οικολογικό Σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστό ως «λουλούδι της Ένωσης», παρουσιάζεται σε μορφή εικονικού λογότυπου που παριστάνει μία μαργαρίτα με το γράμμα Ε στη μέση και αντί για πέταλα στη θέση του έχει 12 αστέρια που συμβολίζουν την έννοια της Ενωμένης Ευρώπης.

Με την καθιέρωση και χρήση του συγκεκριμένου λογότυπου επιτυγχάνεται με αποτελεσματικό τρόπο, τόσο η άμεση αναγνώρισή του από το κοινό, ως ένα λογότυπο που προβάλλει περιβαλλοντικά ζητήματα (λουλούδι), όσο και η πηγή προέλευσής του (12 αστέρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης), δηλαδή αναγνωρίζονται ταυτόχρονα μήνυμα και επικοινωνητής.

Το λογότυπο του Οικολογικού Σήματος αποτελεί σήμα κατατεθέν με σκοπό να δείχνει στους καταναλωτές και στα ενδιαφερόμενα μέλη την φιλοσοφία του εθελοντικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, το λογότυπο έχει τριπλή λειτουργία: α) αποδεικνύει την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με την περιβαλλοντική της επίδοση, β) αποδεικνύει τη δέσμευση της Ένωσης στη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης και στην ορθή διαχείριση των περιβαλλοντικών της πτυχών και γ) ευαισθητοποιεί καταναλωτές, ενδιαφερόμενα μέλη και οργανισμούς που είναι πρόθυμοι να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις.

Το λογότυπο του Οικολογικού Σήματος συμβολίζει όλες τις εθελοντικές προσπάθειες των επιχειρήσεων που έχουν λάβει το οικολογικό σήμα για την προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της συνεχούς βελτίωσης της περιβαλλοντικής τους επίδοσης, καθώς και το λειτουργικό σύστημα της Ένωσης για την περιβαλλοντική διαχείριση και το γεγονός ότι οι πληροφορίες που παρέχονται είναι αξιόπιστες και επικυρωμένες από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, με τη χρήση του οικολογικού σήματος, οι καταναλωτές αισθάνονται μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και διαφάνεια για επιχείρηση και προϊόν ^[26].

Το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το Παράρτημα II του Κανονισμού 66/2010 ΕΚ, εμφανίζεται είτε ως ετικέτα, είτε ως προαιρετικό σήμα, με κείμενο μέσα σε τετραγωνίδιο. Το σήμα, το προαιρετικό σήμα με κείμενο μέσα σε τετραγωνίδιο και ο αριθμός καταχώρισης τυπώνονται είτε σε δύο χρώματα (Pantone 347 green για τα φύλλα και τον μίσχο του λουλουδιού, το σύμβολο «€», την διαδικτυακή διεύθυνση και το ακρωνύμιο «ΕU» και Pantone 279 για όλα τα υπόλοιπα στοιχεία, κείμενο και πλαίσια), είτε σε μαύρο και άσπρο, είτε σε άσπρο και μαύρο.

Το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να χρησιμοποιείται μόνο για προϊόντα που πληρούν τα ισχύοντα για αυτά τα προϊόντα κριτήρια απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τα οποία έχει απονεμηθεί το οικολογικό σήμα.

4. Κοινοτικό Οικολογικό Σήμα για τα τουριστικά καταλύματα

Σχετικά με τον καθορισμό των οικολογικών κριτηρίων απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος στις υπηρεσίες τουριστικών καταλυμάτων εκδόθηκε η 2009/578/ΕΚ Απόφαση [271](#)-της Επιτροπής. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η κατηγορία προϊόντων «υπηρεσία τουριστικού καταλύματος», χαρακτηρίζεται με τον κωδικό 025 για διοικητικούς λόγους. Ως υπηρεσία τουριστικού καταλύματος θεωρείται η παροχή, έναντι αμοιβής, καταλύματος διανυκτέρευσης σε κατάλληλα εξοπλισμένα δωμάτια, που περιλαμβάνουν τουλάχιστον μία κλίνη, η οποία προσφέρεται ως κύρια υπηρεσία σε τουρίστες, ταξιδιώτες και ενοίκους. Η παροχή της διανυκτέρευσης σε κατάλυμα είναι δυνατόν να περιλαμβάνει την προσφορά σίτισης (πρωινό), δραστηριοτήτων εκγύμνασης (σάουνα, πισίνες και όλες τις άλλες συναφείς εγκαταστάσεις) ή χώρους πρασίνου (πάρκα και κήποι, όπου έχουν πρόσβαση οι επισκέπτες).

Για να απονεμηθεί το κοινοτικό οικολογικό σήμα σε υπηρεσία τουριστικού καταλύματος, αυτή πρέπει να πληροί όλες τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) να εμπίπτει στην κατηγορία προϊόντων «υπηρεσία τουριστικού καταλύματος», β) να συμμορφώνεται προς όλα τα υποχρεωτικά κριτήρια που καθορίζονται ειδικά στο παράρτημα απόφασης, και γ) να συμμορφώνεται προς ένα επαρκή αριθμό από τα προαιρετικά κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα της απόφασης, προκειμένου να συγκεντρώσει τους απαιτούμενους βαθμούς.

Η βαθμολογία αυξάνεται μέσω οποιουδήποτε από τα ακόλουθα κριτήρια, εφ' όσον παρέχεται από τον ίδιο διαχειριστικό ή ιδιοκτησιακό φορέα της υπηρεσίας τουριστικού καταλύματος: α) κατά τρεις βαθμούς για υπηρεσίες σίτισης, β) κατά τρεις βαθμούς για χώρους πρασίνου/εξωτερικούς χώρους, όπου έχουν πρόσβαση οι επισκέπτες και γ) κατά τρεις βαθμούς για δραστηριότητες αναψυχής/εκγύμνασης ή κατά πέντε βαθμούς εάν η δραστηριότητα αναψυχής/εκγύμνασης λαμβάνει χώρα σε κέντρο ευεξίας.

Τα κριτήρια αποσκοπούν στον περιορισμό των κύριων επιπτώσεων στο περιβάλλον, κατά τις τρεις φάσεις του κύκλου ζωής της υπηρεσίας, δηλ. αγορά, παροχή υπηρεσίας και απόβλητα. Συγκεκριμένα, τα κριτήρια αποσκοπούν: α) στον περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας, β) στον περιορισμό της κατανάλωσης νερού, γ) στον περιορισμό της παραγωγής αποβλήτων, δ) στην προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πόρων και ουσιών που είναι λιγότερο επιβλαβείς στο περιβάλλον και ε) στην προώθηση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης.

Κάθε ενδιαφερόμενος που υποβάλλει αίτηση για την απονομή οικολογικού σήματος πρέπει να συμμορφώνεται προς τις κοινοτικές, εθνικές και τοπικές νομικές απαιτήσεις. Ιδιαίτερα πρέπει να διασφαλίζεται ότι:

α) Η φυσική υποδομή είναι νομίμως κατασκευασμένη και συμμορφώνεται προς όλες τις σχετικές νομοθεσίες και τους κανονισμούς που ισχύουν στην περιοχή, στην οποία έχει κατασκευασθεί και ιδίως με όσους αναφέρονται στη διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας.

β) Η φυσική υποδομή συμμορφώνεται προς τους κοινοτικούς, εθνικούς και τοπικούς νόμους και κανονισμούς που αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας, τους υδάτινους πόρους, την επεξεργασία και διάθεση των υδάτων, τη συλλογή και διάθεση των απορριμμάτων, τη συντήρηση και επισκευή του εξοπλισμού, καθώς και τις διατάξεις ασφάλειας και υγείας.

γ) Η επιχείρηση βρίσκεται σε λειτουργία και είναι εγγεγραμμένη σε μητρώο, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εθνικής ή τοπικής νομοθεσίας και το προσωπικό απασχολείται νομίμως και είναι ασφαλισμένο.

Στα υποχρεωτικά κριτήρια εντάσσονται η χρησιμοποιούμενη ενέργεια, το νερό, η χρήση απορρυπαντικών και απολυμαντικών, τα απορρίμματα, η παροχή υπηρεσιών (δημόσιες συγκοινωνίες, συντήρηση), η γενικότερη περιβαλλοντική πολιτική, η κατάρτιση προσωπικού, η πληροφόρηση επισκεπτών. Στα προαιρετικά κριτήρια εντάσσονται η ενέργεια, το νερό, η χρήση απορρυπαντικών και απολυμαντικών, και άλλα κριτήρια. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα πολιτισμικά στοιχεία που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα της περιοχής, όπως είναι η κατανάλωση τοπικών αγροτικών προϊόντων, η χρήση ποδήλατου για τις μετακινήσεις, η φύτευση αυτόχθονων φυτών κ.λπ. Για όλα τα προαιρετικά κριτήρια απονέμεται μια τιμή που εκφράζεται σε βαθμούς ή κλάσματα βαθμών. Για να έχει ένα τουριστικό κατάλυμα δικαίωμα απονομής του οικολογικού σήματος πρέπει να συγκεντρώνει τουλάχιστον 20 βαθμούς.

5. Κοινοτικό οικολογικό σήμα σε υπηρεσίες κατασκηνώσεων

Σχετικά με τον καθορισμό των οικολογικών κριτηρίων απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος στις υπηρεσίες κατασκηνώσεων/κάμπινγκ, εκδόθηκε η Απόφαση [1281](#) της Επιτροπής 2009/564/ΕΚ. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η κατηγορία προϊόντων «υπηρεσία κατασκηνώσεων/κάμπινγκ» χαρακτηρίζεται με τον κωδικό 026 για διοικητικούς λόγους. Για να απονεμηθεί το κοινοτικό οικολογικό σήμα, το προϊόν πρέπει να διαθέτει χαρακτηριστικά που να του επιτρέπουν να συνεισφέρει σημαντικά στη βελτίωση καθοριστικών οικολογικών παραμέτρων. Ο Κανονισμός προβλέπει τον καθορισμό ειδικών κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος ανά κατηγορία προϊόντων, με βάση το σχέδιο κριτηρίων που καταρτίζει το Συμβούλιο Οικολογικής Σήμανσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προβλέπει, επίσης, ότι η αναθεώρηση των κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος, καθώς και των απαιτήσεων αξιολόγησης και εξακρίβωσης που αφορούν τα κριτήρια αυτά, διενεργείται εγκαίρως και οπωσδήποτε, πριν λήξει η περίοδος ισχύος των κριτηρίων που έχουν καθοριστεί για κάθε κατηγορία προϊόντων. Στον καθορισμό των κριτηρίων λαμβάνονται υπ' όψη οι εξελίξεις της επιστήμης και της αγοράς. Έτσι, για τις υπηρεσίες κατασκήνωσης/κάμπινγκ, τα οικολογικά κριτήρια διακρίνονται σε υποχρεωτικά και προαιρετικά.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η ομάδα προϊόντων «υπηρεσίες κατασκήνωσης/κάμπινγκ» περιλαμβάνει τη διάθεση χώρων εξοπλισμένων για την υποδοχή κινητών καταλυμάτων μέσα σε προκαθορισμένη έκταση, έναντι αμοιβής. Επίσης, περιλαμβάνει και άλλες εγκαταστάσεις φιλοξενίας κατάλληλες για την παροχή καταλύματος σε ενοίκους καθώς και κοινόχρηστους χώρους συλλογικής εξυπηρέτησης, εφόσον διατίθενται μέσα στην προκαθορισμένη έκταση. Είναι δυνατόν στις «υπηρεσίες κατασκήνωσης/κάμπινγκ» που παρέχονται μέσα στην συγκεκριμένη προκαθορισμένη έκταση να περιλαμβάνεται η

παροχή, από τη διεύθυνση ή τον ιδιοκτήτη του χώρου της κατασκήνωσης/του κάμπινγκ, υπηρεσιών σίτισης (πρωινό) και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων (σάουνες, πισίνες και όλες οι άλλες συναφείς εγκαταστάσεις, π.χ. πάρκα και κήποι, όπου επιτρέπεται η πρόσβαση των επισκεπτών, και που δεν αποτελούν τμήμα της κατασκήνωσης/του κάμπινγκ).

Για την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος, κάθε υπηρεσία κατασκήνωσης/κάμπινγκ πρέπει: α) να εμπίπτει στην ομάδα προϊόντων «υπηρεσίες κατασκήνωσης/κάμπινγκ», β) να πληροί όλα τα υποχρεωτικά κριτήρια που αναφέρονται στο παράρτημα της απόφασης και γ) να πληροί επαρκή αριθμό των προαιρετικών κριτηρίων που αναφέρονται στο παράρτημα της απόφασης, προκειμένου να συγκεντρώσει τους απαιτούμενους βαθμούς. Η υπηρεσία κατασκήνωσης/κάμπινγκ πρέπει να συγκεντρώνει τουλάχιστον είκοσι βαθμούς για την κύρια υπηρεσία και είκοσι τέσσερις βαθμούς σε περίπτωση που διατίθενται επιπλέον και άλλες εγκαταστάσεις φιλοξενίας κατάλληλες για την παροχή καταλύματος. Τα κινητά καταλύματα περιλαμβάνουν σκηνές, ρυμουλκούμενα και αυτοκινούμενα τροχόσπιτα καθώς και κινητές κατοικίες. Οι εγκαταστάσεις φιλοξενίας που είναι κατάλληλες για την παροχή καταλύματος σε ενοίκους περιλαμβάνουν παραθεριστικές μονοκατοικίες (bungalows), ενοικιαζόμενες προσωρινές κατοικίες και διαμερίσματα. Οι κοινόχρηστοι χώροι συλλογικής εξυπηρέτησης περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις πλυντηρίων και μαγειρεία, πολυκαταστήματα και εγκαταστάσεις πληροφόρησης.

Η βαθμολογία αυξάνεται μέσω οποιουδήποτε από τα ακόλουθα κριτήρια, εφ' όσον παρέχεται από τον ίδιο διαχειριστικό ή ιδιοκτησιακό φορέα της υπηρεσίας κατασκήνωσης/κάμπινγκ. Έτσι προστίθενται: α) τρεις βαθμοί για υπηρεσίες σίτισης, β) τρεις βαθμοί για πράσινους εξωτερικούς χώρους, όπου επιτρέπεται η πρόσβαση των επισκεπτών, και που δεν αποτελούν τμήμα της κατασκήνωσης/του κάμπινγκ και γ) τρεις βαθμοί για δραστηριότητες ψυχαγωγίας/εκγύμνασης ή πέντε βαθμοί, εάν η δραστηριότητα ψυχαγωγίας/εκγύμνασης πραγματοποιείται σε κέντρο ευεξίας.

Τα κριτήρια αποσκοπούν στον περιορισμό των κύριων επιπτώσεων στο περιβάλλον, κατά τις τρεις φάσεις του κύκλου ζωής της υπηρεσίας, δηλ. αγορά, παροχή υπηρεσίας και απόβλητα. Συγκεκριμένα, τα κριτήρια αποσκοπούν: α) στον περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας, β) στον περιορισμό της κατανάλωσης νερού, γ) στον περιορισμό της παραγωγής αποβλήτων, δ) στην προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πόρων και των περιβαλλοντικά αβλαβέστερων ουσιών και ε) στην προώθηση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης.

Κάθε ενδιαφερόμενος που υποβάλλει αίτηση για την απονομή οικολογικού σήματος πρέπει να συμμορφώνεται προς τις κοινοτικές, εθνικές και τοπικές νομικές απαιτήσεις. Ιδιαίτερα πρέπει να διασφαλίζεται ότι:

α) Η φυσική υποδομή είναι νομίμως κατασκευασμένη και συμμορφώνεται προς όλες τις σχετικές νομοθεσίες και τους κανονισμούς που ισχύουν στην περιοχή, στην οποία έχει κατασκευασθεί και ιδίως με όσους συνδέονται με τη διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας.

β) Η φυσική υποδομή συμμορφώνεται προς τους κοινοτικούς, εθνικούς και τοπικούς νόμους και κανονισμούς που αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας, τους υδάτινους πόρους, την επεξεργασία και διάθεση των υδάτων, τη συλλογή και διάθεση των απορριμμάτων, τη συντήρηση και επισκευή του εξοπλισμού, καθώς και τις διατάξεις ασφάλειας και υγείας.

γ) Η επιχείρηση βρίσκεται σε λειτουργία και είναι εγγεγραμμένη σε μητρώο, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εθνικής ή/και τοπικής νομοθεσίας και το προσωπικό απασχολείται νομίμως και είναι ασφαλισμένο.

Στα υποχρεωτικά κριτήρια εντάσσονται η χρησιμοποιούμενη ενέργεια, το νερό, η χρήση απορρυπαντικών και απολυμαντικών, τα απορρίμματα, η παροχή υπηρεσιών (δημόσιες συγκοινωνίες, συντήρηση) και η γενική διαχείριση. Στα προαιρετικά κριτήρια εντάσσονται η ενέργεια, το νερό, η χρήση απορρυπαντικών και απολυμαντικών. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα πολιτισμικά στοιχεία που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα της περιοχής, όπως η κατανάλωση τοπικών προϊόντων, η χρήση ποδήλατου για τις μετακινήσεις, η συμμετοχή σε οικολογικές δραστηριότητες, π.χ. βιολογική κηπουρική, περιβαλλοντικές δράσεις κ.λπ. Για όλα τα προαιρετικά κριτήρια απονέμεται μια τιμή που εκφράζεται σε βαθμούς ή κλάσματα βαθμών. Για να έχει ένα τουριστικό κατάλυμα δικαίωμα απονομής του οικολογικού σήματος πρέπει να συγκεντρώνει τουλάχιστον 20 βαθμούς.

6. Δράσεις και ενέργειες προώθησης και προβολής του οικολογικού σήματος

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει μία σειρά από ενέργειες και δραστηριότητες, σε ετήσιο επίπεδο, με σκοπό τη μεγαλύτερη προβολή του οικολογικού σήματος σε όλα τα κράτη μέλη. Όσον αφορά το πεδίο του τουρισμού αναφέρονται οι ακόλουθες δράσεις.

6.1 EU Ecolabel Communication Award

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καθιερώσει την απονομή βραβείου επικοινωνίας για το οικολογικό σήμα «EU Ecolabel Communication Award». Το βραβείο έχει ως στόχο να τιμήσει τους κατόχους του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επέδειξαν εξαιρετική δραστηριότητα προκειμένου να ευαισθητοποιηθεί το κοινό και να γνωρίζει το οικολογικό σήμα μέσω των διαφημιστικών εκστρατειών τους. Η κριτική επιτροπή (που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από τους εκπροσώπους των διαφόρων αρμόδιων φορέων, από εκπροσώπους του Τύπου, μη κυβερνητικών οργανώσεων και εκπαιδευτικών οργανισμών), αξιολογεί τις πτυχές των δραστηριοτήτων προώθησης και ειδικότερα: α) την ποιότητα και τη δημιουργικότητα της εκστρατείας, β) την αποτελεσματική χρήση του λογότυπου του λουλουδιού, γ) τη συνάφεια των προωθητικών ενεργειών που αναλαμβάνονται και δ) τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν.

Το βραβείο καθιερώθηκε το 2009 και απονέμεται κάθε χρόνο. Για το 2010 το βραβείο απονεμήθηκε στο ξενοδοχείο Jardim Atlantico της Πορτογαλίας. Στο σκεπτικό της απόφασης για την απονομή του βραβείου αναφέρεται ότι η κριτική επιτροπή εντυπωσιάστηκε από τις δραστηριότητες που ανελήφθησαν από την ξενοδοχειακή επιχείρηση και που είχαν ως αποτέλεσμα τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας (π.χ. παρουσιάσεις, ξεναγήσεις κ.λπ.) και οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της εβδομάδας, που ήταν αφιερωμένη στο κοινοτικό οικολογικό σήμα. Στην προσπάθεια ενημέρωσης του κοινού για το οικολογικό σήμα, η τουριστική μονάδα χρησιμοποίησε διάφορα μέσα ευαισθητοποίησης, όπως έργα τέχνης, δημιουργικές δράσεις παιδιών κ.λπ. ^[29] Επίσης για το έτος 2010 απονεμήθηκε ειδική μνεία στο ξενοδοχείο «Adria Hotel Prague» για τις ειλικρινείς προσπάθειες που κατέβαλε για την εφαρμογή καινοτόμων τρόπων προώθησης του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.2 Μήνας «λουλουδιού»

Ο Ευρωπαϊκός «μήνας λουλουδιού» καθιερώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λαμβάνει χώρα από τα μέσα Σεπτεμβρίου μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου. Στη διάρκεια αυτού

του μήνα, στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις με στόχο την ενίσχυση της εικόνας του οικολογικού σήματος (λουλουδιού) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της σημασίας του για τους καταναλωτές. Επιπρόσθετα αποσκοπεί στην ευρύτερη υιοθέτηση του σήματος από τους παράγοντες του τομέα του τουρισμού και της βιομηχανίας ^[30].

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται, για το 2010, η περιοχή Πιεμόντε της βορειοδυτικής Ιταλίας, όπου πραγματοποιήθηκε έ να εκτεταμένο πρόγραμμα πρωτοβουλιών για το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο επίκεντρο των δράσεων ήταν μία έκθεση που έδειχνε στους επισκέπτες πώς να επιλέξουν προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον, διανεμήθηκε οδηγός για οικολογικά σήματα που δημιουργήθηκε από το εμπορικό επιμελητήριο του Τορίνο, μια ξενάγηση για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές στο πανεπιστήμιο που πρώτο έλαβε το οικολογικό σήμα της ΕΕ κ.λπ. Πρέπει να επισημανθεί ότι η περιοχή του Πιεμόντε δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στον υπεύθυνο και βιώσιμο τουρισμό και ότι έχει το δεύτερο μεγαλύτερο αριθμό κατόχων του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τουριστικά καταλύματα στην Ιταλία και στην Ευρώπη. Επίσης επισημαίνεται ότι υλοποιεί ειδικές εκπαιδευτικές δράσεις περιβαλλοντικής διαχείρισης για τις επιχειρήσεις τουριστικών καταλυμάτων.

6.3 Το διαδικτυακό κατάστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για προϊόντα με Οικολογικό Σήμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το 2009, ανέλαβε δράση για τη δημιουργία του πρώτου διαδικτυακού καταστήματος για προϊόντα με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Europe's first Internet Shop for official Ecolabel Products). Τον Ιανουάριο του 2010 λειτούργησε η ιστοσελίδα του διαδικτυακού καταστήματος ^[31] με 300 προϊόντα.

Η δημιουργία του διαδικτυακού καταστήματος αποσκοπεί στην αύξηση των πωλήσεων των προϊόντων με οικολογικό σήμα, στην αύξηση της ευαισθητοποίησης των πολιτών για αυτά τα προϊόντα και στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που συνδέονται με τις μεταφορές, μέσω δεικτών απόδοσης για τη χρήση των πρώτων υλών και μέσω των ποσοτήτων των παραγόμενων αποβλήτων. Σχετικά με τον τουρισμό, η ιστοσελίδα εστιάζεται στον τομέα της φιλοξενίας δηλ. στα ξενοδοχεία, στις κατασκηνώσεις και στα εστιατόρια.

7. Ανώτατο Συμβούλιο Απονομής Οικολογικού Σήματος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο εθνικός φορέας που είναι αρμόδιος για την απονομή του Οικολογικού Σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το Ανώτατο Συμβούλιο Απονομής Οικολογικού Σήματος (ΑΣΑΟΣ). Συστάθηκε, με την κοινή υπουργική απόφαση 86644/2482/93 (ΦΕΚ Β' 763) «Σύσταση φορέα απονομής οικολογικού σήματος», σε εφαρμογή του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης 880/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η χρήση του ευρωπαϊκού οικολογικού σήματος προστατεύεται: α) από την αγορανομική διάταξη Φ1-218/30.1.1998 σχετικά με τη χρήση του όρου «οικολογικό» ^[32], στην οποία αναφέρεται ότι «απαγορεύεται η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «οικολογικό» ή «οίκο» στα ελληνικά ή σε ξένη γλώσσα, κατά την διάθεση στην κατανάλωση, πώληση και διαφήμιση κάθε είδους προϊόντος, εφ' όσον σε αυτό δεν έχει εκχωρηθεί ο παραπάνω όρος ή οικολογικό σήμα j ...» και β) από τις διατάξεις του νέου Κανονισμού 66/2010/ΕΚ (άρθρο 10 περί εποπτείας της αγοράς και ελέγχου της χρήσης του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρθρο 17 περί κυρώσεων).

Το Ανώτατο Συμβούλιο Απονομής Οικολογικού Σήματος είναι ενδεκαμελές και αποτελείται ^[33] από εκπροσώπους των συναρμόδιων υπουργείων καθώς και από εκπροσώπους άλλων φορέων που έχουν σχέση με την παραγωγή και κατανάλωση ^[34]. Πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Σύμφωνα με την υπουργική απόφαση, το ΑΣΑΟΣ έχει τις εξής αρμοδιότητες: α) την προώθηση του σχεδιασμού, της παραγωγής, της εμπορίας και της χρήσης προϊόντων, τα οποία έχουν περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, β) την ενημέρωση και παροχή περισσότερων πληροφοριακών στοιχείων στους καταναλωτές και στις επιχειρήσεις, γ) τη δημιουργία προγραμμάτων για τον καθορισμό των ειδικών οικολογικών κριτηρίων για διάφορες κατηγορίες προϊόντων, βάσει των υφισταμένων ρυθμίσεων της Κοινοτικής Νομοθεσίας, ώστε κατά τρόπο ακριβή, σαφή και αντικειμενικό να εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη και ισοδύναμη χρησιμοποίηση των προϊόντων και ο υψηλός βαθμός προστασίας του περιβάλλοντος, δ) την επιλογή της τεχνικής και επιστημονικής υποστήριξης του στις διαδικασίες απονομής του Οικολογικού Σήματος σε συνεργασία είτε με τον ΕΛΟΤ, είτε με το Γενικό Χημείο του Κράτους είτε με τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ, είτε με τις λοιπές Υπηρεσίες του Δημοσίου Τομέα, είτε ιδιωτικούς φορείς είτε και μεμονωμένους εμπειρογνώμονες, προκειμένου να αποδειχθεί κατά ποσόν το προϊόν για το οποίο αιτείται το οικολογικό σήμα συμφωνεί ή όχι με τα κριτήρια που έχουν ήδη εγκριθεί από την Κοινότητα, ε) τη λήψη κάθε νόμιμου μέτρου και γενικώς τη διενέργεια πράξεων απαραίτητων ή χρήσιμων για την πραγμάτωση του σκοπού του, στ) την οργάνωση ή συμμετοχή σε σεμινάρια, προγράμματα, συνέδρια, διαλέξεις ή δημόσιες συζητήσεις κ.λπ., για την ανάπτυξη και διάδοση των εφαρμογών του κοινοτικού συστήματος απονομής Οικολογικού Σήματος, ζ) την ανταλλαγή ή δανεισμό του υλικού της έρευνας με ίδιους, αντίστοιχους ή παρεμφερείς φορείς, ινστιτούτα κ.λπ. της ημεδαπής ή αλλοδαπής και η) την πρόσκληση και φιλοξενία ειδικών εμπειρογνομένων και επιστημόνων που ασχολούνται με την έρευνα σε θέματα που άπτονται του σκοπού του ΑΣΑΟΣ (περιβαλλοντικές επιπτώσεις προϊόντων σε όλη τη διάρκεια του κύκλου της ζωής τους, ανάπτυξη πολιτικής υπέρ των οικοπροϊόντων, στρατηγική ενημέρωσης ομάδων κ.λπ.).

Το ΑΣΑΟΣ έχει την αρμοδιότητα να είναι αποδέκτης καταγγελιών σχετικά με την παράνομη ή εσφαλμένη χρήση και εφαρμογή του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν διαθέτει ελεγκτικές ή κυρωτικές αρμοδιότητες. Σε περίπτωση υποβολής καταγγελίας, το ΑΣΑΟΣ τη διαβιβάζει στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, ως αρμόδια υπηρεσία, για τον έλεγχο των καταγγελιών. Το ΑΣΑΟΣ είναι μέλος του δικτύου «Global Ecolabelling Network» ^[35], ενός διεθνούς δικτύου για την προώθηση της οικολογικής σήμανσης.

8. Επίλογος

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πτυχή της ζωής των ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι ταξιδεύουν όλο και περισσότερο, για ιδιωτικούς ή επαγγελματικούς λόγους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το έτος 2009, οι Ευρωπαίοι πολίτες πραγματοποίησαν περίπου 1,4 δισεκατομμύρια ταξίδια, από τα οποία το 90% πραγματοποιήθηκε εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ^[36]. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο, με 476.551.000 αφίξεις διεθνών τουριστών για το έτος 2010, δηλαδή 50,7% των αφίξεων σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι αφίξεις αυτές δημιούργησαν, για το 2010, έσοδα της τάξης των 306 δισεκατομμυρίων ευρώ ^[37].

Στο πλαίσιο αυτό, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναπτύσσουν δράσεις για την προώθηση της βιωσιμότητας του τουρισμού. Κύριος στόχος αυτών καθίσταται η

Βελτίωση της ποιότητας των κοινοτικών τουριστικών υπηρεσιών και γενικότερα η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Στην προσπάθεια αυτή, ένα σημαντικό εργαλείο είναι το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καθιερώθηκε για να υποστηρίξει την αγορά προϊόντων και υπηρεσιών φιλικών στο περιβάλλον. Καθώς ο τουρισμός θεωρείται μία άκρως καταναλωτική και σπάταλη δραστηριότητα ^[38], που αφαιρεί φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους, η απονομή του οικολογικού σήματος της ευρωπαϊκής ένωσης στα τουριστικά καταλύματα και κάμπινγκ προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού. Είναι όμως απαραίτητη η ευαισθητοποίηση του καταναλωτικού κοινού ώστε η αναγνώριση της αξίας (οικολογικής, πολιτισμικής, κοινωνικής και οικονομικής) που προσδίδει το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παρακινήσει τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας για την υιοθέτησή του. Εναπόκειται, επίσης, στον αρμόδιο κρατικό φορέα απονομής του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναλάβει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες και δράσεις, ώστε να καταστεί αντιληπτή η αξία του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως περιβαλλοντική αριστεία, τόσο στους παραγωγούς τουριστικών προϊόντων και παρόχους τουριστικών υπηρεσιών, όσον και στους καταναλωτές και χρήστες αυτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ:

- COM(2003) 302 τελικό, in http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0302en01.pdf
- EC (1995) Green Paper on Tourism, DGXXIII, Brussels, European Commission.
- Eccles G., Costa, J. (1998). «Perspectives on Tourism Development», International Journal of Contemporary Hospitality Management, vol. 8, No. 7.
- Eurostat (2009). Statistics in Focus, 23/2009 Balance of payments statistics <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/events/documents/Hotel%20Jardim%20Atlantico%202010.pdf>
- Lane B. (1993), «Tourism Strategies and Rural Development: A Review for the OECD», Bristol, University of Bristol.
- Schulz Gr. (2009), The Green and Virtual Data Center, CRC Press, USA.
- The EU Ecolabel Month 2010 in different Member States (2010), The European Ecolabel, Flower News, 2/2010, p. 4, in http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/news/archives/flower_news/2010_dec/flower_news_en.pdf
- UN (1992), «AGENDA 21», United Nations Conference on Environment & Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992.
- United Nations Environmental Program/UNEP (2000). UNEP Principles on Sustainable Tourism, στο <http://www.unep.fr/pc/tourism/policy/principles.htm>
- UNWTO (2011), UNWTO Tourism Highlights, p. 4 & 7, in <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enlr.pdf>
- WCED/World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future, Oxford, Oxford University Press.

- Weiler, B., Hall, M.C. (1992). Special Interest Tourism, Belhaven Press, London.
- World Conference on Sustainable Tourism (1995), In The Global Development Research Center/GDRC, Charter for Sustainable Tourism, Lanzarote, 1995, In <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/charter.html>
- Απόφαση της Επιτροπής 2009/564/ΕΚ της 9ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό οικολογικών κριτηρίων απονομής κοινοτικού οικολογικού σήματος σε υπηρεσίες κατασκηνώσεων/κάμπινγκ [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2009) 5618] ΕΕ L 196/28.7.2009 σ. 0036-0058 και Διορθωτικό στην Απόφαση 2009/564/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 2009, για καθορισμό των οικολογικών κριτηρίων για την απονομή του κοινοτικού οικολογικού σήματος σε υπηρεσίες κατασκηνώσεων/κάμπινγκ (ΕΕ L 196/28.7.2009) (ΕΕ L 60/5.3.2011, σ. 0023-0023).
- Απόφαση της Επιτροπής 2009/578/ΕΚ της 9ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό οικολογικών κριτηρίων απονομής κοινοτικού οικολογικού σήματος για υπηρεσίες τουριστικών καταλυμάτων [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2009) 5619] ΕΕ L 198/30.7.2009 σ. 0057-0079.
- Απόφαση της Επιτροπής 2010/709/ΕΕ, της 22ας Νοεμβρίου 2010, για τη θέσπιση του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ΕΕ. L 308/24.11.2010 σ. 0053-0053.
- Απόφαση του Συμβουλίου 92/421/ΕΟΚ της 13ης Ιουλίου 1992 σχετικά με το σχέδιο των κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού. ΕΕ L 231/13.8.1992 σ. 0026-0032.
- Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 83/52, 30.3.2010.
- Κανονισμός (ΕΚ) 66/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 σχετικά με το οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU Ecolabel). ΕΕ L 27/30.1.2010 σ. 0001-0019.
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1980/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, περί αναθεωρημένου κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος. ΕΕ 237/21.9.2000 σ. 0001-0012.
- Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 880/92 του Συμβουλίου της 23ης Μαρτίου 1992 σχετικά με κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος. ΕΕ L 99/11.4.1992 σ. 0001-0007.
- Καρβούνης, Σ., Γεωργακέλλος, Δ. (2003). Διαχείριση του περιβάλλοντος. Επιχειρήσεις και Βιώσιμη Ανάπτυξη, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα.
- ΚΥΑ 86644/2482/93 (ΦΕΚ Β΄ 763) «Σύσταση Φορέα Απονομής Οικολογικού Σήματος».
- Μοίρα Πολυξένη, Κατσούλα Ουρανία (2008). «Η ηθική ως παράμετρος στην τουριστική δραστηριότητα», 20ό Εθνικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Επιχειρησιακών Ερευνών «Επιχειρησιακή Έρευνα και Τουριστική Ανάπτυξη», Σπέτσες, 19-21 Ιουνίου, σελ. 289-306.
- Μυλωνόπουλος Δ., Κοντουδάκη Αικατερίνη (2011), Επικοινωνιακή πολιτική στο Δημόσιο Τομέα του Τουρισμού, εκδ. Ανοικτή Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

- Μυλωνόπουλος Δ., Μέντης Γρ. (2010). Εμπορικό και Εργατικό Δίκαιο, εκδ. Interbooks, Αθήνα.
- Οδηγία 2001/82/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα κτηνιατρικά φάρμακα. ΕΕ L 311/28.11.2001 σ. 0001-0066.
- Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση. ΕΕ L 311/28.11.2001 σ. 0067-0128.
- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ C 191 της 29ης Ιουλίου 1992.
- Φ1-218/30.1.1998 (ΦΕΚ Β΄ 139) «Αγορανομική διάταξη 1. Σχετικά με τη χρήση του όρου “οικολογικό”».

[[1](#)] 1 . WCED/World Commission on Environment and Development (1987). « Our Common Future» , Oxford, Oxford University Press.

[[2](#)]. Lane, B. (1993). *Tourism Strategies and Rural Development: A Review for the OECD* , Bristol, University of Bristol. Weiler, B., Hall, M.C. (1992). *Special Interest Tourism*, Belhaven Press, London.

[[3](#)]. E.C. (1995). *Green Paper on Tourism* , DGXXIII, Brussels, European Commission.

[[4](#)]. Eccles, G., Costa, J. (1998). «*Perspectives on Tourism Development*», *International Journal of Contemporary Hospitality Management* , vol. 8, No. 7, p. 5.

[[5](#)]. WCED/World Commission on Environment and Development (1987). « Our Common Future» , Oxford, Oxford University Press.

[[6](#)]. UN (1992), «AGENDA 21», *United Nations Conference on Environment & Development*, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992, p. 282.

[[7](#)]. UN (1992), «AGENDA 21», *United Nations Conference on Environment & Development*, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992, p. 326.

[[8](#)]. United Nations Environmental Program/UNEP (2000). *UNEP Principles on Sustainable Tourism* , στο <http://www.unep.fr/pc/tourism/policy/principles.htm>

[[9](#)]. *World Conference on Sustainable Tourism (1995)*, In *The Global Development Research Center/GDRC, Charter for Sustainable Tourism* , Lanzarote, 1995, in <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/charter.html>

[[10](#)]. Για την εφαρμογή αυτής της δράσης, λαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα: α) υποστήριξη των πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τουριστών και των παρεχόντων υπηρεσίες σχετικά με την αλληλεπίδραση τουρισμού και περιβάλλοντος, ιδίως με τη δημιουργία ευρωπαϊκού βραβείου, β) υποστήριξη των καινοτόμων προτύπων - δράσεων που στοχεύουν στη συμφιλίωση του τουρισμού με την προστασία της φύσης σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, ιδίως των παράκτιων και ορεινών περιοχών, των προστατευόμενων δρυμών και πάρκων, π.χ.

μέσω μέτρων για την παροχή οδηγιών στους επισκέπτες, γ) υποστήριξη της ανάπτυξης δικτύων με αντικείμενο τις διεθνικές ανταλλαγές εμπειριών που αφορούν, μεταξύ άλλων, τα προβλήματα περιβάλλοντος και την ενδεχόμενη επίλυσή τους στα πλαίσια της τουριστικής εκμετάλλευσης των τοποθεσιών και της διαχείρισής τους και δ) υποστήριξη των πρωτοβουλιών που ευνοούν τις ήπιες μορφές τουρισμού. Απόφαση του Συμβουλίου 92/421/ΕΟΚ της 13ης Ιουλίου 1992.

[[11](#)]. Μυλωνόπουλος, Δ., Κοντουδάκη, Αικ. (2011), Επικοινωνιακή πολιτική στο Δημόσιο Τομέα του Τουρισμού, εκδ. Ανοικτή Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 56.

[[12](#)]. COM(2003) 302 τελικό: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0302en01.pdf

[[13](#)]. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση , Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 191 της 29ης Ιουλίου 1992.

[[14](#)]. Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE C 83/52, 30.3.2010).

[[15](#)]. Όπ.π., C 83/135, 30.3.2010.

[[16](#)]. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 880/92 του Συμβουλίου της 23ης Μαρτίου 1992 σχετικά με κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος (EE L 99/11.4.1992 σ. 0001-0007).

[[17](#)]. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση (τροπολογία 1, αιτιολογική σκέψη 4): «η πρόληψη των αρνητικών συνεπειών στο κλίμα αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του όλου πλαισίου του οικολογικού σήματος»

[[18](#)]. Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις j είναι οι διαδικασίες, με τις οποίες ο δημόσιος τομέας προμηθεύεται προϊόντα, υπηρεσίες ή εργασίες, χρησιμοποιώντας πράσινα κριτήρια κατά την αξιολόγηση προσφορών. Με βάση το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο, οι δημόσιες υπηρεσίες προμηθειών μπορούν να χρησιμοποιούν περιβαλλοντικά κριτήρια κατά την προκήρυξη διαγωνισμών και την αξιολόγηση των προσφορών, καθώς με αυτό τον τρόπο ικανοποιούνται ταυτόχρονα οι βασικές αρχές της διαφάνειας, της ισότιμης μεταχείρισης και της μη διάκρισης. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση (τροπολογία 33 άρθ. 12): «Οι δημόσιες συμβάσεις μπορούν να αποτελέσουν ένα πολύ αποδοτικό μέσο προώθησης των προϊόντων με οικολογικό σήμα, όχι μόνο επιτρέποντας στα κράτη μέλη να δώσουν το παράδειγμα στους καταναλωτές, αλλά επίσης δίνοντας αποφασιστική ώθηση στη ζήτηση των φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων».

[[19](#)]. Η εκτίμηση του Κύκλου Ζωής είναι μία ομάδα διαδικασιών για να παρατηρούνται οι πρώτες ύλες, οι υπηρεσίες, τα προϊόντα, οι διεργασίες και οι τεχνολογίες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, βλ. Καρβούνης, Σ., Γεωργακέλλος, Δ. (2003). Διαχείριση του περιβάλλοντος. Επιχειρήσεις και Βιώσιμη Ανάπτυξη, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα, σελ. 420.

[[20](#)]. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού, κάθε κράτος μέλος ορίζει τον φορέα ή τους φορείς, εντός ή εκτός κυβερνητικού μηχανισμού, που είναι υπεύθυνοι για την άσκηση των προβλεπόμενων στον Κανονισμό καθηκόντων («ο αρμόδιος φορέας» ή «οι αρμόδιοι φορείς») και εξασφαλίζει ότι λειτουργούν. Η σύνθεση του αρμόδιου φορέα πρέπει να εγγυάται την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του και ο εσωτερικός κανονισμός του πρέπει να εξασφαλίζει τη διαφάνεια κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων του και τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών.

[21]. Σήμα θεωρείται κάθε σημείο επιδεικτικό γραφικής παράστασης που είναι ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μια επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων, βλ. Μυλωνόπουλος, Δ., Μέντης Γρ. (2010). Εμπορικό και Εργατικό Δίκαιο , εκδ. Interbooks, σελ. 84.

[22]. Άρθρο 5 Κανονισμού 66/2010 ΕΚ.

[23]. 2010/709/ΕΕ: Απόφαση της Επιτροπής, της 22ας Νοεμβρίου 2010, για τη θέσπιση του οικολογικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 308/24.11.2010, σ. 0053-0053).

[24]. Πρόκειται για συνεργασία 41 ομοσπονδιών βιομηχανιών και ενώσεων εργοδοτών από 35 χώρες, με σκοπό την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας, in www.businessseurope.eu

[25]. Πρόκειται για ένωση ομοσπονδιών εμπορίου από 31 χώρες που εκπροσωπούν διάφορους κλάδους του εμπορίου, in www.eurocommerce.be

[26]. Schulz, Gr. (2009), *The Green and Virtual Data Center* , CRC Press, USA, σελ. 16-17.

[27]. 2009/578/ΕΚ Απόφαση της Επιτροπής της 9ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό οικολογικών κριτηρίων απονομής κοινοτικού οικολογικού σήματος για υπηρεσίες τουριστικών καταλυμάτων [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2009) 5619] Επίσημη Εφημερίδα.

[28]. 2009/564/ΕΚ Απόφαση της Επιτροπής της 9ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό οικολογικών κριτηρίων απονομής κοινοτικού οικολογικού σήματος σε υπηρεσίες κατασκηνώσεων/κάμπινγκ [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2009) 5618] (ΕΕ L 196/28.7.2009 σ. 0036-0058).

[[29](http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/events/documents/Hotel%20Jardim%20Antico%202010.pdf)]. <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/events/documents/Hotel%20Jardim%20Antico%202010.pdf>

[30]. *The EU Ecolabel Month 2010 in different Member States (2010)*, The European Ecolabel, Flower News , 2/2010, p. 4, in http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/news/archives/flower_news/2010_dec/flower_news_en.pdf

[31]. www.project.ecolabel-products.eu.

[32]. Φ1-218/30.1.1998 (ΦΕΚ Β´ 139) «Αγορανομική διάταξη 1. Σχετικά με τη χρήση του όρου “οικολογικό”».

[33]. ΚΥΑ 86644/2482/1993 (ΦΕΚ Β´ 763) «Σύσταση φορέα απονομής οικολογικού σήματος».

[34]. Όπως Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών, Ένωση Επιμελητηρίων, περιβαλλοντικές οργανώσεις, καταναλωτικές οργανώσεις, Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος κ.λπ.

[35]. Βλ. <http://www.globalecolabelling.net>

[[36](#)]. Eurostat (2009). *Statistics in Focus* , 23/2009 *Balance of payments statistics*.

[[37](#)]. UNWTO (2011), *UNWTO Tourism Highlights* , p. 4 & 7, in <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enlr.pdf>

[[38](#)]. Μοίρα, Πολυξένη, Κατσούλα, Ουρανία (2008). «Η ηθική ως παράμετρος στην τουριστική δραστηριότητα». 20ο Εθνικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Επιχειρησιακών Ερευνών « Επιχειρησιακή Έρευνα και Τουριστική Ανάπτυξη », Σπέτσες, 19-21 Ιουνίου 2008, σελ. 293.